

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: НАЦІОНАЛЬНИЙ ТА ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІДИ

Наводяться теоретичні аспекти державного регулювання інноваційної діяльності в зарубіжних країнах і регіонах України. Сформульовані авторські погляди на переваги розвитку регіонів України пов'язаного з інноваційною діяльністю, представлені результати SWOT-аналізом. Зроблено аналіз обсягу наукових і науково-технічних праць, виконаних власними силами організацій та питомої ваги підприємств, які впроваджували інновації.

Ключові слова: інновація, інноваційна діяльність, підприємства, державне регулювання

Постановка проблеми. Одним із головних стратегічних завдань стабілізації та розвитку національної економіки на теперішньому етапі є необхідність її реформування з переорієнтацією у напрямку інноваційного поля.

Аналіз найновіших досліджень і публікацій. Значний внесок у вивченні методології і вирішенні практичних завдань державного регулювання та впровадження інновацій в економіку внесли вітчизняні вчені, такі як О. Амоша, В. Вербинський, М. Гаман, В. Гесць, В. Гусєв, Б. Данилишин, О. Дацій, Ю. Драчук, М. Земляний, О. Іваницька, С. Ілляшенко, І. Кабанов, В. Коберник, М. Корецький, М. Латинін, А. Лисецький, О. Суходоля, І. Чукаєва та ін.

Постановка завдання. Основна мета статті полягає у дослідженні інноваційного розвитку зарубіжного досвіду та регіонів України, його державного регулювання.

Викладення основного матеріалу дослідження. У Південній Кореї модель інноваційного розвитку, виглядає як підтримка держави великих промислових груп. Держава активно підтримує їх прагнення диверсифікувати свою діяльність на основі наукомістких технологій, щоб підвищити частку експорту. Таку модель інноваційного розвитку можна застосовувати і в Україні, в більш промислових регіонах, створювати та розвивати науково-технічні комплекси.

У Ізраїлі стосовно інноваційної діяльності більшу увагу приділяють малому високотехнологічному експорторієнтованому бізнесу, та основними об'єктами економічного зростання вважаються комерційні високотехнологічні фірми. Державна підтримка в цієї країні "зосереджена у сфері їх інкубування і створення фондів початкових інвестицій для фінансування їхньої діяльності. В Україні така модель інноваційного розвитку могла б сприяти виникненню так званих "точок кристалізації" інновацій у всіх регіонах. Однак для поширення

практики "інкубування інновацій" необхідна суттєва фінансова підтримка регіональних органів влади" [9].

Чилійська модель інноваційного розвитку насамперед в інноваційній діяльності країни потужним рушієм вважає сільськогосподарський комплекс. Та державна політика спрямована на створення агропромислових конкурентоспроможних конгломератів. Тобто метою є створення потужних новітніх агротехнологій, які будуть потягом і для машинобудівного комплексу.

У Китаї державна підтримка простежується в "умінні ефективно використовувати природні ресурси. Тут ідеться про модель інноваційного розвитку, зорієнтовану на використання ресурсної бази певного регіону [9].

"У Японії підтримка інноваційного розвитку здійснюється за допомогою "японських сюданів", які демонструють усьому світові високу ефективність. Особливістю сюдану є те, що головні фірми створюють під своєю егідою спільні підприємства і розробляють спільні інвестиційні проекти для проникнення у нові сфери. Це дає змогу, об'єднуючи фінансові та інші ресурси і ділячи ризик, готувати прориви у нових напрямках тоді, коли потреба в них стає нагальною" [8]. Що ж в Україні із інноваційною діяльністю? Законодавство України у сфері інноваційної діяльності базується на Конституції України і складається із законів України "Про інноваційну діяльність", "Про інвестиційну діяльність", "Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки", "Про наукову і науково-технічну діяльність", "Про наукову і науково-технічну експертизу", "Про спеціальний режим інвестиційної та інноваційної діяльності технологічних парків", "Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні на період до 2015 року" [1 - 6]. У Законі України "Про інвестиційну діяльність" [7] вона розглядається як "одна з форм інвестиційної діяльності, що

здійснюється з метою впровадження досягнень науково-технічного прогресу у виробництво і соціальну сферу" (ст. 3). На сьогоднішній день в Україні існує три інструмента регіональної інноваційної політики: регіональні програми інноваційного розвитку (регіональні інноваційні програми); угода щодо регіонального розвитку; договір між Державним агентством України з інвестицій та розвитку і місцевими органами влади. Якщо говорити про інноваційну діяльність в Україні, с точки зору історичного екскурсу, то не можна не погодитись з тим, що країна в ХХ столітті ціною неймовірних зусиль у структурі СРСР створювала інноваційну інфраструктуру в рамках військово-промислового комплексу. Тоді всі кращі наукові, конструкторські, виробничі потужності країни були зосереджені на дослідженнях і здобутках саме в цьому напрямі. Великий фізичний, фінансовий, матеріальний та моральний потенціал України та її народу були стягнуті для забезпечення інноваційної діяльності. Як результат, саме в цьому комплексі велика держава посідала перше місце у світовому товаристві. Але із розпадом СРСР і відказом від статусу атомної країни, Україна так і не змогла, по теперішній час, зайняти гідне місце в цьому питанні, зруйнувавши усе те, що могло б принести користь з дня незалежності і нічого не збудувавши нового, маючи потужний науковий, природничий, сільськогосподарський, ресурсний, інфраструктурний потенціал.

На наш погляд, основним рушієм у розвитку інноваційної діяльності є влада і державна політика. Саме це в першу чергу забезпечить стабільне і "правильне" законодавство, що, як фундамент для будівництва, найважливіше. А по-друге, це бізнесові структури, які, опираючись на політику та законодавство держави, повинні думати не про миттєвий дохід, а про інноваційну діяльність у державі, чим і допоможуть

національній економіці вийти на новий виток розвитку. З початку одержання незалежності та переходу національної економіки на ринкову, вже розумілася важливість державного регулювання інноваційної діяльності, та Указі Президента України від 20.08.2001 р. № 640/200 пропонується органам влади (обласним державним адміністраціям) використовувати починаючи з 2002 року, відповідні заходи щодо стимулюванню та розвитку науково-технологічної і інноваційної діяльності в рамках національної економіки.

В Україні виробничий потенціал більш зосереджений на початкових стадіях циклу: у ресурсодобувній і переробній промисловості та експортує первинні ресурси, енергоносії й продукти їх переробки, імпортуючи кінцеву продукцію переробної й обробної промисловості. Саме інноваційна діяльність на чолі з науковцями, могла б, на нашу думку, повернути цю ситуацію на національну користь. Так, у виступі Ніколя Саркозі, він особливо відзначив, що бачить головну роль у нарощуванні національної моці Франції в глибоких соціальних і економічних змінах. Він, зокрема, сказав - "21 століття - вік змін. Ті, хто не зможуть встигнути за постійно зростаючими темпами глобальних змін у світі, залишаться на узбіччі історії". Не більше, не менше!" [9, с.23].

Виділимо основні напрямки управління інноваційною діяльністю: якість науково-дослідних закладів; держзакупівлі високотехнологічної продукції; здатність до інновацій; охорона інтелектуальної власності; наявність інженерних і наукових кадрів.

Обсяг наукових і науково-технічних робіт, виконаних власними силами організацій (підприємств), за видами (у фактичних цінах; млн.грн.), представлено на рисунку 1 за 2000-2011 роки.

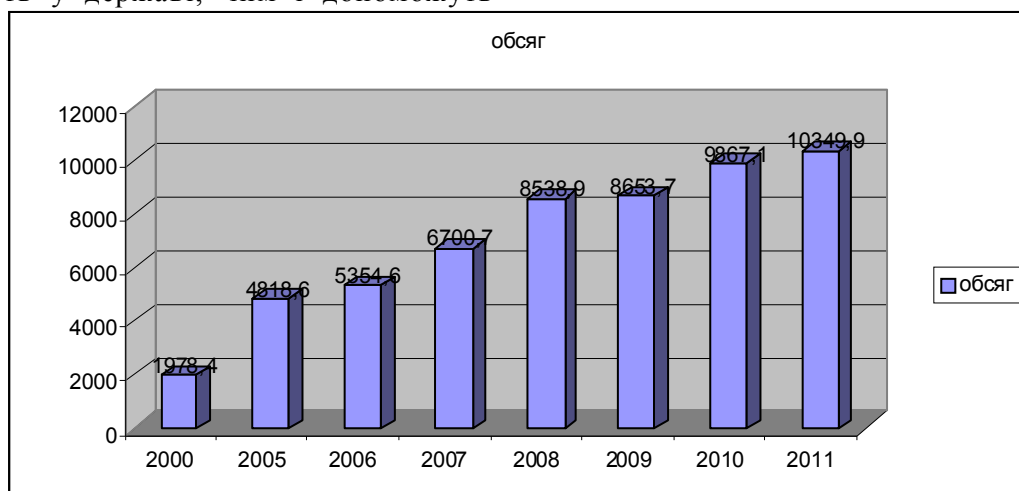

Рис.1. Обсяг наукових і науково-технічних робіт, виконаних власними силами організацій, за видами (у фактичних цінах; млн.грн.) за 2000-2011 роки [10]

З наведених даних видно, що з 2000 року по 2011 рік обсяг наукових і науково-технічних робіт, виконаних власними силами організацій (підприємств), за видами, поступово зростає від значення 1978,4 до 10349,9 млн.грн., що показує

позитивну динаміку.

Наведемо дані на рисунку 2, стосовно питомої ваги підприємств, які впроваджували інновації за 2000-2011рр. %

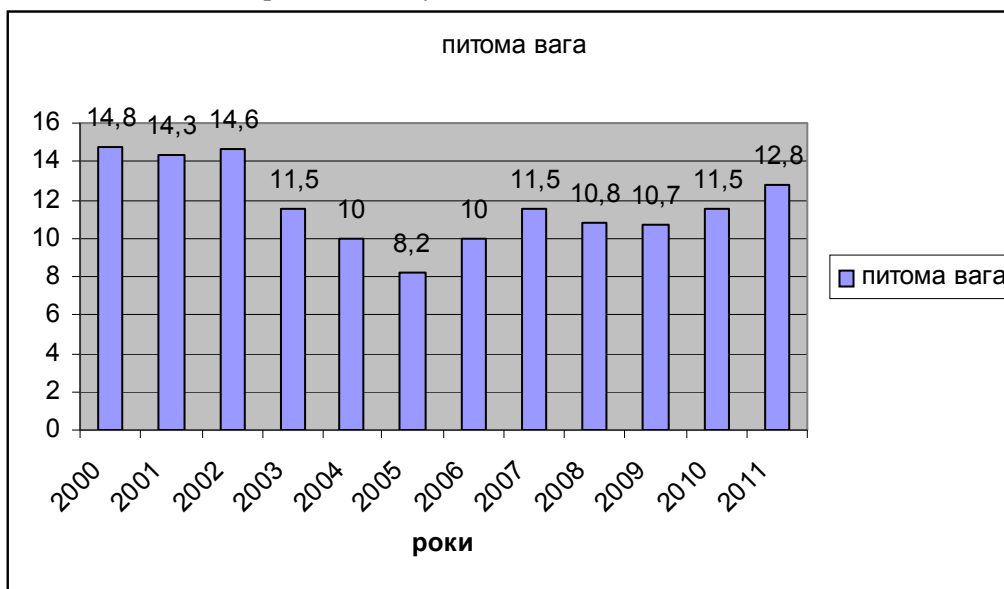

Рис.2. Питома вага підприємств, які впроваджували інновації за 2000-2011рр. % [10]

Бачимо, що цей показник відрізняється від попереднього не стабільністю, наприклад в 2005 році був найбільший "провал", а з 2000 по 2002рр. був найбільшим 14,8%, хоча в 2011 році почав зростати (12,8%).

Інноваційна діяльність у регіонах України ґрунтується, на наш погляд, на таких складових:

1. Організації, які здійснюють технологічні, організаційні, маркетингові інновації;
2. Обсяг інноваційних товарів, робіт, послуг;
3. Експорт товарів, робіт, послуг;
4. Технологічний обмін в організаціях, що здійснюють технологічні інновації;
5. Участь організацій у спільних проектах з виконання досліджень і розробок;
6. Витрати на технологічні інновації.

Можна сформулювати такі переваги розвитку регіонів України, пов'язаного з інноваційною діяльністю, представлені результатами SWOT-аналізу, в таблиці 1.

Інноваційна економіка в регіонах України, на наш погляд, формується під впливом таких основних факторів: 1) створення умов для переходу на інноваційний шлях розвитку, що стосується аспектів державного регулювання (на всіх рівнях державного управління); 2) появи мотивації у суб'єктів ринку для активізації інноваційних процесів (створення для них позитивних умов ринку за допомогою механізмів державного регулювання діяльністю усіх суб'єктів

ринку).

Рейтинговий аналіз регіонів та міст України показав, що за підсумками 2012 року лідером по сукупному інвестиційному потенціалу залишається Київ. В групу лідерів потрапили Дніпропетровська, Донецька, Харківська і Одеська області, сприятливий інвестиційний клімат спостерігається в АР Крим, Полтавській і Київській областях (таблиця 2) [10].

Рейтингова оцінка інвестиційної привабливості проводилася на основі 120 показників (90 - для оцінки потенціалу і 30 - для розрахунку ризику), які були згруповані в синтезований набір показників.

Висновки. Сучасна криза національної інноваційної діяльності України виявляється не тільки в дефіциті фінансових ресурсів, а й у спаді платоспроможного попиту на науково-технічну продукцію з боку держави та підприємницького сектора. Отже, використання світового досвіду управління інноваційним розвитком могло б активізувати інноваційні процеси в Україні. При виборі напрямів і моделей інноваційного розвитку потрібно враховувати особливості та науково-технічний і ресурсний потенціал регіонів.

Список літератури

1. Закон України "Про інвестиційну діяльність" // ВВР України. - 1991. - № 49. - С. 151-159.
2. Закон України "Про інноваційну діяльність" від 4 лип. 2005 р. № 40-IV // Голос України. - 2005. - 9 серп. - С. 3.

SWOT-аналіз інноваційного сценарію розвитку регіонів України

S (сильні сторони):	W (слабкі сторони):
<p>1. Наявність розвинутої системи професійної освіти; високий науково-дослідний потенціал.</p> <p>2. Значний внутрішній.</p> <p>3. Створення й розвиток власних брендів, зниження залежності від імпорту іноземних технологій.</p> <p>4. Гнучкість економіки за рахунок формування сегмента малого й середнього бізнесу.</p> <p>5. Ріст продуктивності праці.</p> <p>6. Державна підтримка ключових галузей економіки.</p>	<p>1. Відсутність власних конкурентоспроможних.</p> <p>2. Відсутність програм розвитку в інвестиційно привабливих населених пунктах.</p> <p>3. Дефіцит кадрів, що володіють сучасними навичками по залученню інвестицій.</p> <p>4. Відставання від держав-конкурентів у формуванні інноваційної інфраструктури.</p> <p>5. Відсутність вітчизняних великих корпорацій, здатних зіграти роль стратегічного інвестора.</p> <p>6. Низький приплив прямих іноземних інвестицій.</p> <p>7. Висока конкурентоспроможність інноваційних продуктів на світових ринках.</p>
O (можливості):	T (загрози):
<p>1. Формування конкурентоспроможних кластерів.</p> <p>2. Формування в державі значного людського й інтелектуального капіталу.</p> <p>3. Технологічне зростання проведень досліджень.</p> <p>4. Освоєння нових ринків.</p> <p>5. Приплив у державу інвестицій</p> <p>6. Диверсифікованість економіки регіонів, підвищення їх конкурентоспроможності й стабільності.</p>	<p>1. Скорочення сектора традиційних видів економічної діяльності.</p> <p>2. Великий відсоток безробіття.</p> <p>3. Наслідки світової економічної кризи.</p> <p>4. Екологічна небезпека.</p>

- Закон України "Про оподаткування прибутку підприємств" від 22 травня 1997 р. № 283/97-ВР, зі змінами, внесеними згідно із законами, введеними протягом 1997-2001 рр. // ВВР України. - 1997. - № 27. - С. 181; Вісн. податкової служби України. -2001. - № 1. - С. 5-7.
- Закон України "Про податок на додану вартість" від 3 квіт. 1997 р. № 168/97-ВР// ВВР України. - 1997. - № 21 - С. 156; № 51. - С. 305; 1998. - № 10. - С. 37; № 14. - С. 55; № 18. - С. 95; № 33. - С. 224; № 36-37. - С. 244.
- Закон України "Про пріоритетні напрямки інноваційної діяльності в Україні" від 16 січ. 2003 р. №433-IV, зі змінами і допов. // Офіц. веб-сайт Державного агентства України з інвестицій та інновацій. - Режим доступу http://www.in.gov.ua/index.php?lang=ua&get=55&law_id=24.
- Закон України "Про систему оподаткування" від

- 25 черв. 1991 р. № 1251-ХП ВВР, зі змінами // Урядовий кур'єр. - 1997. - 20 червня. - С. 3-5.
- Закон України "Про систему оподаткування" від 25 червня 1991 р. № 1251-ХП, зі змінами, внесеними згідно із Законами, введеними в 1991, 1994, 1996-2000 рр. // ВВР України. - 1997.
- Державна інноваційна політика: зарубіжний досвід та можливості використання в Україні [Електронний ресурс]/ Режим доступу: <http://gufer.net/investitsii/353-derzhavna-nnovacynapolitika-zarubzhniydosvd-ta-mozhliivost-vikoristannya-v-ukrayin.html>.
- Федоренко І.Л. Інструменти державної інноваційної політики: світовий досвід // Формування ринкових відносин в Україні.-2010.-№3(82).- С.79-81.
- Статистика [Електронний ресурс]/ Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua

Рейтинги інвестиційної привабливості регіонів і міст України у 2012 році

Регіони	Ранги складових інвестиційного потенціалу		Інвестиційні ризики
	Інноваційна	Інфраструктурна	
Київ	1	1	26
Донецька обл.	2	6	27
Дніпропетровська обл.	4	5	6
Харківська обл.	3	4	23
Одеська обл.	9	7	9
Запорізька обл.	6	13	22
Львівська обл.	8	3	19
Полтавська обл.	10	15	17
Київська обл.	13	20	2
Миколаївська обл.	7	24	12
Луганська обл.	5	21	25
Севастополь	25	2	29
АР Крим	14	12	18
Чернігівська обл.	11	23	5
Житомирська обл.	18	14	10
Волинська обл.	26	9	1
Івано-Франківська обл.	12	27	21
Черкаська обл.	21	25	7
Вінницька обл.	20	8	11
Хмельницька обл.	24	18	13
Сумська обл.	15	11	8
Рівненська обл.	27	22	14
Херсонська обл.	16	26	15
Кіровоградська обл.	17	17	24
Закарпатська обл.	19	19	16
Чернівецька обл.	23	10	3
Тернопільська обл.	22	16	4

Аннотація

Таталія Завієна, Наталія Сапельнікова

ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ГОСУДАРСТВЕННОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ
ИННОВАЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ: НАЦИОНАЛЬНЫЙ И ЗАРУБЕЖНЫЙ
ОПЫТЫ

Представлены теоретические аспекты государственного регулирования инновационной деятельностью в зарубежных странах и в регионах Украины. Сформулированы авторские взгляды на преимущества развития регионов Украины, связанного с инновационной деятельностью и представлены результаты Swot-анализом. Сделан анализ объема научных и научно-технических работ, выполненных собственными силами организаций, и удельного веса предприятий, которые внедряли инновации.

Ключевые слова: инновация, инновационная деятельность, предприятия, государственное регулирование

Summary

Natalia Zavizena, Natalia Sapelnikova

THEORETICAL ASPECTS OF STATE REGULATION OF INNOVATION:
NATIONAL AND FOREIGN EXPERIENCE

The article presents the theoretical aspects of state regulation of innovation activities in foreign countries and in the regions of Ukraine. Author formulated views on the advantages of the regions of Ukraine related to innovation and the results Swot-analysis. The analysis of the scientific and technical work performed by its own organizations and the proportion of enterprises that innovate.

Keywords: innovation, innovation, enterprise, government regulation